

Հայկական Սփիւռքի Ուսումնասիրութեան Կէդրոն
Armenian Diaspora Research Center

ԵԳԻՊՏՈՍԻ, ՍՈՒՏԱՆԻ ԵՒ
ԵԹԻՎԴՊԻՈՅ ՀԱՅԵՐԸ
ԳԻՏԱԺՈՂՈՎ

CONFERENCE ON
**ARMENIANS OF EGYPT,
SUDAN AND ETHIOPIA**

ՀԻԻՐ ԲԱՆԱԽՕՍ՝ Դոկտ. Ռուբէն Ատալեան
(Տնօրէն Ուաշինկթընի Armenian National Institute (ANI) ի)

Երեքշաբթի, 29 Մայիս 2018, առաւօտեան ժամը 9:00
Հայկազեան Համալսարանի Հանդիսասրահ

GUEST SPEAKER: Dr. Ruben Adalian
(Director of the Armenian National Institute (ANI),
Washington DC)

Tuesday, May 29, 2018 at 9:00 a.m.
Haigazian University Auditorium

Բ. ԲԱԺԻՆ | Ա. ՆԻՍՏ
ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ՝ ՄԻՆՉԵՒ Ի. ԴԱՐԱՍԿԻԶԲ
SECOND LEG | FIRST SESSION
HISTORY UP TO THE EARLY 20TH CENTURY

ԼԻԲԱՆԱՆ | LEBANON

ՎԱՅԷ ՍԱՐԳՍԵԱՆ ծնած է ՀՀ Վայոց Ձոր Մարզի Եղեգնաձոր քաղաքը: 2005-09՝ ուսանած է ԵՊՀ Պատմության Հիմնարկը: 2009-11 ծառայած է ՀՀ բանակին մեջ: 2013ին աւարտած է ՀՀ ԳԱԱ Պատմության Հիմնարկի մագիստրականը: 2014 Մայիսին գիտաշխատող է Պատմության Հիմնարկի Հին Դարերու Պատմության բաժինը: 2015 Սեպտեմբերին կ'աշխատի իր թեկնածուականին վրայ՝ «Վանի թագաւորութեան պատմութեան հիմնահարցերը Կ. Ֆ. Լեման-Հաուպտի աշխատութիւններում» նիւթով:

VAHE SARKSIAN was born in Yegheknatsor, the Republic of Armenia. In 2009 he graduated from the History Department of Yervan State University. Between 2009 and 2011 he served in the army. In 2013 he graduated with an MA degree from the Institute of History of the National Academy of Sciences of the Republic of Armenia. Since May 2014 he has been a research fellow in the Ancient History section of the Institute of History. Currently he is writing his thesis on "G. F. Lehmann-Haupt's Research Work on the History of the Van Kingdom."

Բ.ա. II-Ի Հազարամեակներու Հայկական Լեռնաշխարհի Եւ Եգիպտոսի Փոխառնչութիւններ

Մեծամորի դամբարանադաշտին մէջ 1981ին գտնուած Ամենհոտեպ Գ.ի (Բ.ա. ԺԴ. դարու կէտեր) սարդիոնէ գլանաձեւ կնիքին առնչութեամբ, հեղինակը կը ջանայ պատմական ենթահողը յառաջացնել եւ ընդունելի բացատրութիւն գտնել՝ ուրուագծելով Հայկական Լեռնաշխարհի եւ Եգիպտոսի միջեւ փոխառնչութիւններն ու յարաբերութիւնները:

Չեկոյցը կը ներկայացնէ այդ փոխառնչութիւններուն բնոյթը եւ դարաւոր զարգացումները Բ.ա. ԺԵ.-ԺԶ. դարերէն մինչեւ Տիգրան Մեծ (Բ.ա. 95-55): Ան կ'անդրադառնայ Վերին Միջագետքի խուրրիներու Միտանի պետութեան եւ Եգիպտոսի միջեւ Պաղեստինի, Սուրիոյ համար ծաւալած պայքարին, հաստատուած ինսամիական դիւանագիտութեան (Բ.ա. մօտ 1400-ականներ), ապա եւ այս դիւանագիտութեան շարունակման մասին:

Փոխառնչութիւններ եղած են նաեւ Վանի թագաւորութեան եւ Եգիպտոսի

միջեւ, հասարակաց հակառակորդ՝ Ասորեստանի խնդրով, իսկ վերջինիս անկումն յետոյ, եգիպտական զօրքերը փարաւոն Նեխօ Բ.ի (Ք.ա. 610-595) գլխավորութեամբ հասան մինչեւ Հայկական Լեռնաշխարհի հարաւ՝ Խառան բաղաքի մօտերը։ Ք.ա. 550ին, Աբեսնեան Պետութեան հիմնումն կարճ ժամանակ ետք, Հայաստանը, ապա՝ Եգիպտոսը ընդգրկուեցան այդ կայսրութեան մէջ։ Իսկ Տիգրան Մեծ, Ք.ա. 69ին գրաւեց Եգիպտոսի սահմանագլուխի Պտղոմայիս բաղաքը։

Relations between the Armenian Plateau and Egypt during the 2nd and 1st Millennia BC

During the 1981 excavations of the Medzamor ancient graveyard the sardion seal of Amenhotep III (mid-XIV century BC) was discovered. The author tries to contextualize this find and give a scientific explanation for its existence in the Armenian Highlands. Accordingly, the author briefly explores the relations between the Armenian Plateau and Egypt of the time.

Both the upper Mesopotamian state of Mitani and Egypt contested the lands of Syria and Palestine, which were located between them. This ongoing war came to an end through matrimonial diplomacy, which lasted for at least three generations in the 14th century BC.

Relations between the Kingdom of Van and Egypt were based on a common enemy, Assyria. With the disappearance of the Assyrian Empire, Pharaoh Nekh II's (610-595 BC) armies arrived at the southern doorstep of the Armenian Plateau, namely the city of Kharran. Shortly after the founding of the Achaemenid State in 550BC, both Armenia and Egypt were incorporated into the empire. In 69 BC Tigranes the Great occupied Ptolemy's city neighboring Egypt.

ՓՐՈՖԵՍՈՐ ԶԼՈՏ ՍՈՒԹԱՖԵԱՆ ծնած է Փարիզի մերձակայքը՝ 1915ի Ցեղասպանութենէն մազապուրծ ծնողքէ։ Մասնագիտանալով ուսողութեան մէջ, զանազան համալսարաններ դասաւանդած է այդ նիւթը։ Այդուհանդերձ իր սերը՝ պատմութեան (մանաւանդ միջնադարու) հանդէպ զինք մղած է աշակերտելու հայոց պատմութեան եւ դոկտորական պաշտպանելու 2002ին, հայ-խաչակրական դիւանագիտական յարաբերութիւններուն մասին։

Հեղինակած է շարք մը հատորներ, ինչպէս՝ *Historical Atlas of Armenia* (2001) եւ *L'Arménie du Levant* (Երկհատորեակ, 2012)։ Կազմակերպած է

Բ. ԲԱԺԻՆ | Է. ՆԻՍՏ
ԵԹԻՈՎԻՈՅ ՀԱՅՕԾԱԽԸ

SECOND LEG | SEVENTH SESSION
THE ARMENIAN COMMUNITY OF ETHIOPIA

ԼԻԲԱՆԱՆ | LEBANON

ԴՈԿՏ. ԱՐՏԱԿ ՄԱԴԱԼԵԱՆ ծնած է Երեւան: 2007ին պաշտպանած է թեկնածուական՝ «Արցախի Մելիքութիւնները Եւ Մելիքական Տները XVII–XIX դդ.» նիւթով, որ նոյն տարին լոյս տեսած է իբրեւ մենագրութիւն (2012ին՝ ռուսերէն):

2003Էն կ'աշխատի ՀՀ ԳԱԱ Պատմութեան Հիմնարկը: 2015Էն Մաշտոցի Անուան Մատենադարանի Միջնադարեան Ձեռագրագիտութեան Բաժնի աւագ գիտաշխատող է:

Աղբիւրագետ Մաղալեան հեղինակ է պատմագիտական յօդուածներու եւ գիրքերու: Գիտական հետաքրքրութիւններու ծիրը կ'ընդգրկէ նաեւ Իրանի տիրակալ Նադիր շահի գործունեութեան սկզբնաղբիւրները: 2010ին լոյս տեսած է իր աշխատասիրած *Նադիր Շահի Դարաշրջանի Պատմագրական Յուշարձանները* գիրքը, ուր ընդգրկուած են Իրանի ԺԸ. դարու պատմութեան երկու սկզբնաղբիւրներու հայերէն թարգմանութիւնները: Իր աշխատասիրութեամբ 2016ին լոյս տեսած է նաեւ ԺԹ. դարու պատմագիր Միրզա Ադիկեօզալ-բեկի *Դարաբաղ-նամէ* աշխատութեան հայերէն թարգմանութիւնը:

DR. ARDAG MAGHALIAN was born in Yerevan in 1977. In 2001 he graduated with honors from Yerevan State University and received his MA in 2003. In 2007 he defended his dissertation on "The Melik Families of Artsakh in the 17th–19th Centuries." He has authored a number of research papers and has participated in a number of conferences. His book *The Melik Families of Artsakh in the 17th–19th Centuries* was published in Armenian in 2007 and in Russian in 2012. His book on the historical documents of the Nadir Shah era was published in Armenian in 2010. In 2016 he translated and published 19th century historiographer Mirza Adigeozal Beg's book *Gharabagh Namé*.

Հայ Ուղեգիրները Եթովպիայի Եւ Հայ-Եթովպական Յարաբերութիւնների Մասին

Հայ-Եթովպական յարաբերութիւնները դարերի խորք ունեն: Դրան մեծապէս նպաստել է երկու ժողովուրդների դաւանակից լինելը:

1678ին Եթովպիա է մեկնել Յովհաննես Արք. Թուրունջին, որը թողել է Պատմութիւն Հապաշըստանայ Գնալոյ եւ Գալոյ Ճանապարհին Ի Թուին Զրիստոսի 1678 ուշագրաւ ուղեգրութիւնը: ԺԷ. դարավերջին Եթովպիա այցելած Աւետիք Բաղդասարեան Տիգրանակերտցին գրել է «Վասն Որ Կամի Ի Հեպէշին Երկիրն Գնալ, Այսպէս Է» վերնագրով գրքի հատուած: 1764ին Եթովպիա է այցելել հայ վաճառական Յովհաննես Թովմաճանը: Նրա «Ուղեւորութիւն յԵթովպիա» գլուխն ունի կարեւոր եթովպագիտական նշանակութիւն: 1871ին, Եթովպիայից վերադարձած Տիմոթէոս վարդապետ Սափրիչեանը հրատարակել է Երկամեայ Պանդխտութիւն Ի Հապէշստան, Կամ Բարոյական, Զաղաքական եւ Կրօնական Վարք Հապէշից (Երուսաղէմ) երկհատոր ուղեգրութիւնը:

Այս աշխատութիւնները կարեւոր սկզբնաղբիւր են ինչպէս Եթովպիայի, այնպէս էլ հայ-եթովպական պատմական կապերի ուսումնասիրութեան համար:

Armenian Travelers on Ethiopia and Ethiopian-Armenian Relations

Armenian-Ethiopian relations have centuries of history due to the close ties of the two churches.

In 1678 Arch. Hovhannes Tutundji visited Ethiopia and wrote an interesting volume about his travels there. In the late-17th century, Avedik Baghdasarian Dikranagerdtsi visited the country and dedicated a chapter to Ethiopia in his book. In 1764 a merchant, Hovhannes Tovmadjan, visited Ethiopia and wrote a chapter about the country in his book. In 1871 after returning from Ethiopia, Father Dimotios Saprichian published a two-volume book on his travels there.

These documents and publications are important primary sources for the study of Ethiopia and Ethiopian-Armenian relations.

ԴՈԿՏ. ՊՈՐԻՍ ԱՃԵՄԵԱՆ դոկտորականը պաշտպանած է 2011ին՝ Նափոլիի Համալսարանին մէջ: Տնօրէն է Փարիզի ՀԲԸՄ Նուպարեան Մատենադարանին: Պատասխանատու խմբագիրն է *Études Arméniennes Contemporaines*ին եւ խմբագրակազմի անդամ է *Vingtième Siècle: Revue d'Histoire*ի: Հեղինակն է *La Fanfare du Négus: Les Arméniens en Éthiopie (19e-20e siècles)* հատորին (2013) եւ շարք մը այլ գիտական յօդուածներու: Համախմբագիրն է *Le Témoignage des Victimes dans la Connaissance des Violences de Masse/Victim Testimony and Understanding Mass*